

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาเก็บข้อมูลโดยวิธีการเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและแบบแผนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในช่องปากของทันตบุคลากรจังหวัดตรัง เก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 - เมษายน พ.ศ. 2554 โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ทันตแพทย์ และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข (ทันตภิบาล) ที่ปฏิบัติงานในสถานบริการสาธารณสุขจังหวัดตรัง รวมทั้งเทศบาลนครตรัง วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดตรัง ในปี พ.ศ. 2553 ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในจังหวัดตรัง ในปี พ.ศ. 2553

ปีที่เริ่มปฏิบัติงาน	จำนวนทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในจังหวัดตรัง	
	ทันตแพทย์	เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข (ทันตภิบาล)
2520 – 2540	15	15
2541 – 2552	32	44
รวม	47	59

กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวนรวม 30 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ทันตแพทย์ และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข (ทันตภิบาล) ที่เริ่มปฏิบัติงานในจังหวัดตรัง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2520 - 2540 และมีประสบการณ์ดำเนินงานทันตสาธารณสุข ภายใต้โครงการเฝ้าระวังและส่งเสริมทันตสุขภาพนักเรียนประถมศึกษา

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ ทันตแพทย์ และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข (ทันตภิบาล) ที่เริ่มปฏิบัติงานในจังหวัดตรัง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 - 2552 และมีประสบการณ์ดำเนินงานทันตสาธารณสุข ภายใต้นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 3.2 แสดงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ	ประสบการณ์การปฏิบัติงาน	รับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับ		
			เฝ้าระวังฯ	ยิ้มสดใสฯ	รพ.สต.
ทันตแพทย์คนที่ 1	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพช. จากนั้นย้ายมาอยู่ สสจ. และ รพ ศ. รวมเวลา ได้ 20 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 2	ชาย	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดยตลอด รวมเวลาได้ 13 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 3	ชาย	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดยตลอด รวมเวลาได้ 11 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 4	ชาย	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดยตลอด รวมเวลาได้ 15 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 5	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพช. จากนั้นย้ายมาอยู่ สสจ. รวมเวลาได้ 4 ปี		/	
ทันตแพทย์คนที่ 6	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดยตลอด รวมเวลาได้ 3 ปี		/	/
ทันตแพทย์คนที่ 7	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดยตลอด รวมเวลาได้ 10 ปี	/	/	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ	ประสบการณ์การปฏิบัติงาน	รับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับ		
			เฝ้าระวังฯ	ยึดสคิสฯ	รพ.สต.
ทันตแพทย์คนที่ 8	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 15 ปี	/	/	
ทันตแพทย์คนที่ 9	ชาย	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน วสส.ตรัง จากนั้นย้ายมาอยู่ สสจ. รวมเวลา ได้ 12 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 10	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพช. จากนั้นย้ายมาอยู่ สสจ. รวม เวลาได้ 16 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 11	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 2 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 12	ชาย	-เริ่มต้นทำงานในตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพ ใน รพช. และ สอ. ได้ 6 ปี จากนั้นเริ่มเข้าสู่ เส้นทางทันตฯ ใน รพช. รวม เวลาทั้งสิ้น 19 ปี	/	/	/
ทันตแพทย์คนที่ 13	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพช. จากนั้นย้ายมาทำงานใน รพศ. ในและต่างจังหวัด รวมเวลาได้ 15 ปี	/	/	

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ	ประสบการณ์การปฏิบัติงาน	รับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับ		
			เฝ้าระวังฯ	ยืมสติฯ	รพ.สต.
ทันตภิบาลคนที่ 1	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพท. จากนั้นย้ายมาทำงานใน รพช. ในและต่างจังหวัด รวมเวลาได้ 29 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 2	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 12 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 3	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด และย้ายมา รพ.สต. ในปี 2553 รวมเวลาได้ 22 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 4	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. ย้ายมา รพ. สต. ในปี 2548 รวมเวลาได้ 25 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 5	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน PCU ปัจจุบันเป็น รพ.สต. รวมเวลา ได้ 3 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 6	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน สสจ. และ สอ. ปัจจุบันเป็น รพ.สต. รวม เวลาได้ 10 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 7	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 16 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 8	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 18 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 9	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 16 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 10	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพช. ย้าย ไป วสส.ตรัง และ สอ. และ สสจ. รวมเวลาได้ 16 ปี	/	/	/

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูล	เพศ	ประสบการณ์การปฏิบัติงาน	รับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับ		
			เฝ้าระวังฯ	ยึดสคไอฯ	รพ.สต.
ทันตภิบาลคนที่ 11	ชาย	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน PCU จากนั้นย้ายมา รพช. รวม 6 ปี		/	/
ทันตภิบาลคนที่ 12	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 14 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 13	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 11 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 14	หญิง	-เริ่มต้นปฏิบัติงานใน รพช. ย้าย ไป วสส.ตรัง และ สอ. ปัจจุบัน เปลี่ยนเป็น รพ.สต. รวมเวลาได้ 16 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 15	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. มาโดย ตลอด รวมเวลาได้ 27 ปี	/	/	/
ทันตภิบาลคนที่ 16	หญิง	-ปฏิบัติงานใน รพช. ร่วมกับรพ. สต. รวมเวลาได้ 3 ปี		/	/

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้มากที่สุด ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลโดยวิธีการเชิงคุณภาพด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ตัวผู้ศึกษาเอง เนื่องจากผู้ศึกษาเป็นคนจังหวัดตรัง โดยกำเนิด อีกทั้งปฏิบัติงานในตำแหน่งเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง มาเป็นระยะเวลาานกว่า 10 ปี ทั้งจากการร่วมปฏิบัติงานและติดต่อประสานงาน ส่งผลให้ผู้ศึกษามีความคุ้นเคยกับทันตบุคลากรในจังหวัด และเข้าใจสภาพแวดล้อมในจังหวัดตรังเป็นอย่างดี และพื้นที่เองก็ไม่รู้สึกว่าผู้ศึกษาเป็นคนแปลกหน้าหรือเป็นคนนอก จึงส่งผลให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่นในบรรยากาศที่เป็นกันเอง และมีการเตรียมความพร้อมด้านความรู้ ทักษะการวิจัยจากการค้นคว้า

เอกสาร ตำราต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งปรึกษาผู้รู้และอาจารย์ที่ปรึกษาในประเด็นที่ศึกษา เพื่อเตรียมตัวในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษา ตำแหน่ง สถานที่ปฏิบัติงาน ระยะเวลาปฏิบัติงาน

3. แนวคำถามแบบไม่เป็นทางการ ใช้ในการเก็บข้อมูลทั่วไปของการดำเนินงานทันตสาธารณสุขของสถานบริการ เพื่อเป็นข้อมูลสู่การสัมภาษณ์เชิงลึก

4. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับแนวคิดและแบบแผนการดำเนินงานของทันตบุคลากร ภายใต้แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ ผ่าน โครงการเฝ้าระวังทันตสุขภาพ และนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

5. เครื่องบันทึกเสียง

6. กล้องบันทึกภาพ

การตรวจสอบความตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งตรวจสอบในกระบวนการศึกษาในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบการศึกษา การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยในครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีความถูกต้อง โดยถ้ามีความขัดแย้งของข้อมูลจะตรวจสอบโดยการถามซ้ำกับผู้ให้ข้อมูลในเวลาต่อมา โดยจะถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เข้าใจตรงกัน โดยผู้ศึกษามีการสร้างสัมพันธภาพและความไว้วางใจจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา สร้างความไว้วางใจจึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ผู้ศึกษา ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ได้รับการอนุมัติหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากสาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึง นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตรัง ผู้อำนวยการ โรงพยาบาล สาธารณสุขอำเภอ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการประสานทันตบุคลากรที่พร้อมและเต็มใจให้ข้อมูล โดยนัดหมายเวลาตามความสะดวกของกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งอธิบายการพิทักษ์สิทธิ์แก่กลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนในการสัมภาษณ์โดยละเอียดให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

4. ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาคั้งนี้ จะใช้การสรุปข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งวิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์มี 3 ชนิด ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปมัย การจำแนกชนิดข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล

การวิเคราะห์แบบอุปมัย (Analytic induction) คือ วิธีการตีความสร้างสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่เห็นการสร้างข้อสรุปในภาพรวมภายใต้ นโยบายสาธารณสุขมูลฐาน และหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ในมุมมองของทันตบุคลากร

การจำแนกชนิดข้อมูล (Typological analysis) โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจำแนกหมวดหมู่ตามคุณลักษณะที่ข้อมูลนั้นอยู่ร่วมกัน และนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การจำแนกข้อมูลจะใช้จากลักษณะข้อมูลที่ปรากฏให้เห็น

การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยการนำข้อมูลจากหลาย ๆ เหตุการณ์มาเปรียบเทียบ เพื่อช่วยให้สามารถหาข้อสรุปในเชิงนามธรรม

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาจัดทำโครงการการค้นคว้าอิสระเสนอต่อคณะกรรมการจริยธรรม และดำเนินการเพื่อให้มีคำยินยอมในเอกสารแสดงความยินยอมของกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาแก่ผู้ที่ยินยอมให้ข้อมูล เปิดโอกาสให้ซักถาม รวมทั้งชี้แจงสิทธิของผู้ให้ข้อมูล ว่าคำถามใด ไม่สะดวกที่จะตอบสามารถปฏิเสธได้ และสิ้นสุดการสัมภาษณ์เมื่อผู้ให้ข้อมูลต้องการ ไม่ละเมิดสิทธิและให้เกียรติ และข้อมูลเป็นความลับ จะนำมาใช้เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น

สถานที่ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้ จังหวัดตรัง สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรัง โรงพยาบาล สถานีอนามัย ศูนย์สุขภาพชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดตรัง เป็นพื้นที่ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 - กันยายน พ.ศ. 2554